

Economists Between the State and the Market: Opinions and Attitudes of Economists on the Role of the State and the Market

Savaş Çevik

Selçuk University, Turkey
scevik@selcuk.edu.tr

Hasan Umutlu

Eskişehir Osmangazi University, Turkey
hasandnyl@gmail.com

Abstract:

Differences of opinions related to the role of the state and the market among economists can be correlated with political acceptances or ideological, philosophical, individual worth, acceptances related to basic assumptions and methods of economics. Individual positions related to the relative role of the state and the market can line up between two points as libertarian and collectivist tendency. While the collectivist approach upholds that the state requires to be in the market, the libertarian approach upholds “minimal state”. In the study, in these opinions the degree of consensus and the opinions related to the relative role of the state and the market, basic acceptances of economics of Turkish economists are examined. The datas used in the study were collected through survey implemented to academic economists employed department of economics of Turkey head universities. The results reveal that in the basic assumptions of human behaviour, there are significant differences according to institution employed averagely. In terms of the state-market relationship, it has seen that Turkish economists showed a tendency to pro-state averagely interference to the private sector, an increase in wealth and relationship based on effort, state-individual responsibility, income inequality. In addition, they have seen that they have showed a tendency to libertarian averagely in welfare rise-conflict of interest, virtue of competition, private sector burden in the economy. The opinions in this direction, there are significant differences according to undergraduate educational field and gender.

Keywords: State, Market, Economists, Ideology, Collectivist, Libertarian

JEL Codes: B0, H1, P5

Devlet ve Piyasa Arasında İktisatçılar: İktisatçıların Devletin ve Piyasanın Rolüne İlişkin Görüş ve Tutumları¹

Özet:

İktisatçılar arasında devletin ve piyasanın rolüne ilişkin görüşlerdeki farklılıklar, iktisadın yöntemine ve temel varsayımlarına ilişkin kabullerle, bireysel değer, felsefi, ideolojik ya da politik kabullerle ilişkili görülebilir. Devletin ve piyasanın görece rolüne ilişkin bireysel pozisyonlar kolektivist ve liberteryen eğilim olarak iki uç arasında sıralanabilir. Kolektivist yaklaşım devletin piyasada var olması gerektiğini savunurken, liberteryen yaklaşım “minimal devleti” savunmaktadır. Çalışmada Türk iktisatçıların iktisadın temel kabullerine, devletin ve piyasanın görece rolüne ilişkin görüşlerini ve bu görüşlerde uzlaşma derecesi incelenmektedir. Araştırmada kullanılan veriler Türkiye merkezli üniversitelerin iktisat bölümlerinde görev yapan akademisyenlere uygulanan anket aracılığıyla toplanmıştır. Sonuçlar göstermektedir ki insan davranışına dair temel kabullerde ortalama olarak çalışılan kuruma göre anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Devlet-piyasa ilişkisi bakımından Türk iktisatçıların gelir eşitsizliği, devlet-birey sorumluluğu, refah artışı ve çaba ilişkisi, özel sektöre müdahale açısından ortalama olarak devlet yanlısı eğilim gösterdikleri görülmüştür. Öte yandan ortalama olarak ekonomide özel sektör ağırlığı, rekabetin erdemi, refah artışı-çıkar çatışması açısından liberteryen eğilime sahip oldukları görülmektedir. Bu yöndeki görüşlerde cinsiyete ve lisans eğitim alanına göre anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Devlet, Piyasa, İktisatçılar, İdeoloji, Kolektivist, Liberteryen

JEL Kodları: B0, H1, P5

¹ Bu makale, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde hazırlanmış olan aynı başlıklı yayınlanmamış yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Bu tez çalışması, Selçuk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) tarafından desteklenmiştir (Proje No: 18203022)

1.GİRİŞ

İktisatçılar bilimsel disiplin anlamında, iktisat bilgisinin üretilmesinde kullanılan yöntem, temel kabuller ve üretilen politika önerileri açısından uzlaşma ya da uzlaşmazlık içinde olmuşlardır. İktisadın varoluşundan bu tarafa bu bakımdan önemli çatışma ve tartışma noktalarından biri devletin ve piyasaların görece rolünün ne olması gerektiği olmuştur. Devlet müdahalesi ve piyasaların rolüne dair görüş ayrılıkları büyük ölçüde temel varsayımlardaki, yöntemdeki ve ideolojik ve felsefi kabullerdeki farklılıklarla ilgili görülebilir. Bu açıdan yerleşik iktisat özellikle heterodoks yaklaşımlar tarafından sıklıkla insan davranışına dair temel kabullerinin özellikle de bireylerin tercih ve davranışlarında rasyonel olduğu kabulü gerçekçiliği ile eleştirilmiştir.

İktisatta ideolojik ve felsefi anlamda ana akım iktisadın çoğulculuk yaklaşımına izin vermeyişi tepkilere sebep olmuştur. Özellikle küresel düzeyde yaşanan krizlere hâkim iktisadi yaklaşımın tepki verememesi tartışmaları artıran bir işlev görmüştür. Eleştirilerin odak noktalarından biri de egemen iktisadın kendi kuramları dışında ideolojik ve felsefi görüşlere yer vermemesi nedeniyle krizlere karşı alternatif görüşlerin engellenmiş olmasıdır. İktisatta bu ideolojik çatışmalar, kriz sonrasında ülkelere dayattıkları politika önerileri ve çözümlerin etkinliği dolayısıyla küresel anlamda karar alıcılar olan Uluslararası Para Fonu, Dünya Ticaret Örgütü ve Dünya Bankası gibi kurum ve kuruluşların tartışılmasına kadar götürülmüştür. Özellikle 1980 sonrası yaşanan Latin Amerika, Rusya ve Türkiye gibi ülkelerdeki krizlere yönelik standart önerilerin başarısızlığı hâkim iktisat anlayışına dair eleştirileri artırmıştır.

Kuşkusuz iktisadın ideolojik kökenlerine dair tartışmalar sadece yakın zamanların krizleri ile ortaya çıkmış değildir. İktisadi düşünce okulları şekillenirken devletin ve piyasanın görece rolüne dair tartışmalar hep var olmuş ve düşünce okullarını şekillendirici etkenlerden biri olmuştur. Zaman boyutunda bakıldığında 1929 krizi sonrasında piyasaların sıklıkla aksadığı ve devlet müdahalesinin kaçınılmaz ve gerekli olduğu düşüncesi hâkimken, yirminci yüzyılın ortalarında devlet müdahalesinin genişlemesi ile bu kez devlet müdahalelerinin siyasetçi, seçmen ve bürokratlar gibi çıkar grupları tarafından yönlendirildiği ve kaynakların etkin kullanımı bakımından olumsuz sonuçlar doğurduğu anlayışı hâkim olmaya başlamıştır.

İktisatçıların devletin ve piyasanın ekonomideki görece rolüne dair uzlaşmazlıkları, ideolojik, metodolojik, felsefi yaklaşımlardaki farklılıklarla ilgili görülebilir. Kimi iktisatçılar devletin ekonomiye müdahale etmesini iktisadi dengeler bakımından bir zorunluluk olarak

görürken bazıları ise devlet müdahalesini ekonomik sorunların en önemli nedenlerinden biri olarak görmekte ve ekonomiye devlet müdahalesinin minimal düzeyde tutulması gerektiğini düşünmektedir. Merkantilist iktisat ekolünden yakın zamanlarda gelişen eleştirel yaklaşımlara kadar başka konuların yanı sıra devletin ve piyasanın görece rolü noktasında da ideolojik ve felsefi görüş ayrılıkları var olmuştur. Bu görüş ayrılıkları bireysel düzeyde kolektivist ve liberteryen kabullerle, iki uç yaklaşım arasında değerlendirilebilir. Liberteryen savunucuları devletin piyasadaki varlığının var olan özgürlüğü sınırlandırmakta olduğunu belirtirken bazı liberteryen savunucuları klasik liberallerinde ötesine giderek devletin varlığına tamamen karşı çıkmaktadırlar. Kolektivist akım ise devletin piyasada kalıcı olması gerektiği üzerinde dururken piyasadaki eşitsizliği ve adaletsizliği gidermek adına devletin varlığı savunmuşlardır. Bazı uç kolektivist görüşlere göre ise devlet piyasadaki bütün üretim faaliyetlerini üstlenmelidir.

İktisatçılar arasında görüş ayrılıkları çok eskiye dayanıyorsa da bu konunun araştırılması görece daha yakın tarihlere dayanmaktadır. İktisatçılar arasındaki uzlaşma ve çatışmaları araştıran çalışmalar yaklaşık otuz yıl kadar geriye gitmektedir. Ancak çalışmaların çoğu ABD ve bazı Avrupa ülkeleri başta olmak üzere gelişmiş ülkeler örneklemine dayanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde yapılmış çalışma görece sınırlı ve Türkiye üzerine yapılmış ölçüme dayalı bir çalışma ise bulunmamaktadır. Bu çalışma literatürdeki bu boşluğu doldurmaya destek olmayı amaçlamaktadır.

Çalışma Türkiye merkezli üniversitelerin iktisat bölümlerinde görev yapan akademisyen iktisatçılara uygulanan anketten elde edilen verilere dayanmaktadır. Soru formu yerleşik iktisadın insan davranışına dair temel kabullerinin gerçekçiliğine ve devletin ve piyasanın görece rolüne dair önermeler içermektedir. Önermeler katılımcıları kolektivist-liberteryen eğilimler bağlamında değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın amacı bu eğilimlerin belirleyicilerini incelemektir. Çalışmanın devamında önce konuya dair ampirik literatür incelenecek, arkasından araştırmanın tasarımı tanıtılacak ve son olarak araştırmanın bulguları sunulacaktır.

2.AMPİRİK LİTERATÜR

İktisatçıların görüş ve tutumlarına ilişkin uzlaşma ve uzlaşmazlıklara ilişkin çalışmalar Türkiye dışında gelişmiş ülkelerde, özellikle Amerika ve bazı Batı Ülkelerinde gerçekleştirilmiştir. Biz de çalışma kapsamında bu bölümde yapılan çalışmalara değinmeye çalışacağız.

Bu konuda ilk çalışmalardan sayılabilecek Frey, Ginsburgh, Pestieau, Pommerehne ve Schneider (1983)'ın Belçika, Fransa, Almanya, İsviçre ve ABD'li iktisatçılardan anket yoluyla toplanan verilere dayanan çalışmasında ülkelerin tamamı için iktisatçılar arasında önemli derecede fikir birliği olduğu gözlenmiştir. İktisatçılar bütün olarak baz alındığında uzlaşma sağlanmasına karşın önemli bulgulardan biri ülkeler ve ideolojik görüşler arasında incelendiğinde azımsanmayacak görüş farklılıkların olduğudur (Frey vd., 1983: 59-69).

Diğer erken çalışmaların birinde Block ve Walker (1988) iktisatçıların meslekleriyle alakalı her çeşit meselede uzlaşmazlık yaşadıklarının yaygın olarak bilinen ve kabul edilen bir durum olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmanın önemli bir sonucu, iktisatçıların ne kadar yüksek eğitime sahiplerse, piyasaların rolüne de o derece çok ağırlık vermek eğiliminde olduklarıdır. Anket sonuçlarında Kanadalı iktisatçıların piyasa mekanizmasını, müdahaleci devlet yapısına göre daha fazla benimsedikleri, devlet müdahalesine daha az destek verdikleri ve devletin yeniden dağıtıcı rolünü biraz daha fazla destekledikleri görülmektedir (Block ve Walker, 1988: 137-150).

ABD'li iktisatçılardan toplanan anket verisine dayalı bir çalışmada Alston, Kearl ve Vaughan (1992) ABD'li akademisyenlerin fikirlerine dair ilk genel değerlendirmeyi yapmışlardır. Görüş birliğinin derecesi 0 ve 1 arasında değişen göreli dağıntı *entropy* ile değerlendirilerek tahmin edilmiştir. Ayrıca çalışmada altı analiz tabakası üzerinde uygulanan analizlere dayanarak, geniş bir farklılığı içeren 40 önermeyle beraber iktisatçılar arasında önemli bir uzlaşma durumunun olduğu tespit edilmiştir. 1976 ve 1990 yıllarında yapılan çalışmalarda ortak olan 21 önermenin 10 tanesinde iktisatçıların düşüncelerinde fark edilir bir değişiklik olduğu tespit edilmiştir. Özellikle iktisatçıların para politikasına dair konular üzerindeki ortak fikirlerini genel anlamda değiştirdikleri gözlenmiştir (Alston vd., 1992: 203-209).

İngiliz iktisatçılara uygulanan ankete dayalı Ricketts ve Shoesmith (1992) alışması, daha önceki çalışmalarla karşılaştırma yapmak ve ABD'de ki uzlaşmazlık konularının İngiliz iktisatçılar için de geçerli olup olmadığını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonucuna göre iktisatçılar üzerindeki uzlaşmazlıklar ya tahminlerdeki farklılıklardan ya da farklı değer yargılarından dolayı meydana gelmiştir. Çalışmada ayrıca 1976 senesinde Amerika'da uygulanan anketin bulguları ile 1989 senesinde İngiltere'de uygulanan anketin bulguları karşılaştırılmıştır (Ricketts ve Shoesmith, 1992: 210-215).

Frey ve Eichenberger (1993) çalışmalarında Avrupalı ve Amerikalı iktisatçıların neden farklı görüşlere sahip olduklarını incelemişlerdir. Avrupa ve Amerika’da iktisadın ne anlama geldiği, iktisat akademisyenlerin nasıl davrandığı ve iktisadın nasıl uygulandığı konularının farklılık gösterdiği noktasında önemli bulgular ortaya koymuşlardır. Bunun sebebini üç husus etrafında toplamışlardır. İlk olarak Amerikan (ABD ve Kanada) iktisat akademisyenlerinin akademik dergilerdeki yayınların büyük kısmını yaptıkları ve çalışmalarında Avrupalı iktisatçılardan daha fazla atıf aldıkları görülmektedir. İkinci husus olarak Amerikalı iktisatçıların iktisadi araştırma ve uygulamalarında daha çok meslek içindeki somut olmayan konulara odaklanma eğiliminde olduklarıdır. Bu bakımdan Avrupalı iktisatçıların daha çok ampirik meselelerle ilgilenmekte ve daha istikrarlı görünüm sergilemekte oldukları görülmektedir. Üçüncü ve son bir husus iktisat eğitimi alanında kendini gösterirken, Amerika’da iktisatçıların daha çok lisansüstü eğitime, Avrupa’daki iktisatçıların ise daha çok lisans eğitimine ağırlık verdikleri görülmektedir (Frey ve Eichenberger, 1993: 185-193).

Whaples (1995), Alston ve arkadaşları tarafından uygulanan (Alston vd., 1992: 203-209), “*Is There A Consensus Among Economists In The 1990s?*” isimli çalışmayı model olarak anket uygulamıştır. Anket çalışmasında Amerikan iktisat tarihinin önemli tartışma konuları ele alınmaya çalışılmıştır. Belli konularda fikir birliğinin oluştuğu görülse de özellikle Büyük Buhran’ın sebepleri ve içeren birçok konuda ve Büyük Buhran sonrasında dair konularda büyük bir anlaşmazlık gözlenmiştir (Whaples, 1995: 139-154).

Fuchs, Krueger ve Poterba (1998), çalışmalarında ABD’nin bilinen 40 araştırma üniversitesinde iktisat ve kamu ekonomisi uzmanlarına uygulanan anket sonuçlarını bildirmişlerdir. Çalışma kapsamında iktisatçıların uzmanlık alanlarındaki özel politika önerileri hakkında çok farklı görüşler belirttikleri ortaya çıkmıştır. Bu politika farklılıklarından bazıları, değerler ve ekonomik değişkenler hakkındaki inanç konusundaki farklılıkla açıklanabilirken, özellikle kamu ekonomisindeki politika görüşlerinin çeşitliliğinin büyük kısmı yazarlar çerçevesinde açıklanamamıştır (Fuchs vd., 1998: 1387-1425).

Colander (2005), çalışmasında Klamer ile beraber 1987 yılındaki çalışmalarını (Colander ve Klamer, 1987) güncelleştirerek kapsamını genişletmiştir. Colander ve Klamer (1987)’in önceki çalışmasına göre genel anlamda, görüşlerde ciddi bir farklılık gözlenmemektedir (Colander ve Klamer, 1987: 95-111). İki çalışma arasında yine de belli farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Colander iki çalışma arasında farklılıkların gerçekleşmesinin bir sebebi olarak, iktisatçıların kendi bakış açılarının yanı sıra, iktisadın

uygulanma şeklinin de değişmiş olmasına işaret etmektedir. Bu yüzden iktisadın, daha bilinçli biçimde ampirik hale geldiğini belirtmiştir (Colander, 2005: 175-198).

ABD’li iktisatçılara dair bir diğer çalışmada Whaples (2006) asgari ücretten sosyal güvenliğe, küresel ısınmadan enerjiye, devlet müdahalesinden vergilendirmeye kadar birçok konuda iktisatçılar arasında uzlaşmazlıklar olduğunu bulgulamıştır (Whaples, 2006: 1-9).

ABD ve Batı Avrupa ülkeleri dışındaki ülkelere iktisatçıların görüşlerini inceleyen nadir çalışmalardan biri olan Stastny (2010), Aralık 2008 ve Ocak 2009 yıllarında Çek İktisat Derneği ile bağlantılı olarak Çek Cumhuriyeti’ndeki iktisatçılara yönelik olarak bir anket uygulaması gerçekleştirmiştir. Anket sonuçlarına göre incelenen çoğu konuda Çek iktisatçıların daha az devlet müdahalesini ve kısıtlamasını tercih ettikleri görülmektedir. Öte yandan Çek iktisatçıların genel anlamda daha çok liberalleşme eğilimi içinde oldukları da görülmektedir. Çalışma sonucunda Çek ve Amerika iktisatçıları arasında bazı görüş ayrılıkları tespit edilmiştir. Ancak genel bir sonuç olarak Çek iktisatçıları arasında belli politika konularına ilişkin fikir birliğinin mevcut olduğu görülmüştür (Stastny, 2010: 275-287).

Gordon ve Dahl (2013) çalışmalarında iktisatçıların temel ekonomik sorunlar hakkında ne derece fikir birliğinde olup olmadıklarını ortaya koymaya çalışmışlardır. Çalışma iktisatçıların kalıplaşmış düşüncelere karşı bir fikir birliğinde oldukları konusunda kanıt sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Çalışma sonucunda özellikle genç akademisyenlerin fikirlerini ortaya koymada çekimser kaldıkları gözlenmiştir. Panelde iktisatçıların verdikleri cevaplar incelendiğinde hemen göze çarpan nokta, iktisatçıların arasında yüksek derecede bir fikir birliği olduğu noktasında olmuştur. Bunun yanında panel üyeleri arasında muhafazakâr-liberal ayrımın desteklendiğine ilişkin bir kanıt bulunamamıştır (Gordon ve Dahl, 2013: 629-635).

Fuller ve Geide-Stevenson (2014), Amerikan İktisat Derneği üyelerinin 2011’de uygulanmış olan ankete dayanan belli önermeler üzerinde iktisatçıları arasındaki uzlaşma ya da uzlaşmazlıkları incelemişlerdir. Bilinen düşüncenin tersine ancak diğer araştırmalarla uyumlu anlamda, anket verileri Amerika iktisatçıların çok çeşitli önermeler için uzlaşma sergilediklerini göstermektedir. Uzlaşmanın kapsamı anlamında uyumluluk olmasa da üç ankette ortak olan 22 önermede zaman içinde sürekli bir uzlaşma içinde oldukları gözükmektedir (Fuller ve Geide-Stevenson, 2014: 131-146).

May, McGarvey ve Whaples (2014), çalışmalarında önemli politika konularında cinsiyete bağlı farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla Amerikan İktisat Derneği

içindeki Amerikalı iktisat üyelerine anket uygulaması yapmışlardır. Asgari ücret, sağlık sigortası, çalışma standartlarına ilişkin görüşler, iş piyasasındaki fırsat eşitliği gibi önemli iktisadi konular üzerinde erkek ve bayan iktisatçılar arasında önemli görüş ayrılıkları tespit edilmiştir. Çalışmada erkek ve bayan iktisatçılar arasındaki ortalama görüşte anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. İktisadi anlamdaki temel ilke ve metodolojiye dair ortak görüşlere ve benzer akademik eğitimlerine karşın, kadın ve erkek iktisatçıların, piyasaya devlet müdahaleciliğine ve iktisadi olayların yorumlanması noktasında uzlaşmazlıkları tespit edilmiştir (May vd., 2014: 111-132).

3.ARAŞTIRMANIN TASARIMI

Türkiye’de iktisatçı akademisyenler başta “İktisat”, “Ekonomi” ve “Ekonomi ve Finans” bölümlerinde olmak üzere birçok fakülte, bölüm ya da programda bulunuyor olabilir. Ancak biz erişilebilirliği dikkate alarak 3 bölümle ana kütleyi sınırlandırdık. Türkiye’de yerleşik üniversitelerin “İktisat”, “Ekonomi” ve “Ekonomi ve Finans” bölümlerinde görevli tüm akademik personel araştırmanın ana kütlesi olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda üniversitelerinde web siteleri taranmış ve ilgili bölümlerde görevli akademisyenlerin bir listesi oluşturulmuştur. Bahsedilen 3 bölümde görevli 1845 akademisyene Mart-Eylül 2018 tarihlerinde anket uygulaması eposta ve sosyal medya aracılığıyla gönderilmiş olup 438 kişi ankete geri dönüş yapmıştır. Mail adresi web tabanında bulunamayan akademisyenler çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır. Tablo-1’de araştırma için anket gönderilen ve ankete katılan akademisyenlerin temel özellikleri gösterilmektedir. Bu tablolardaki oranların ana kütle ve araştırma örnekleme kapsamında birbirleriyle yakın olarak gerçekleşmeleri araştırma örnekleminin, ana kütleyi temsil etmesi bakımından önem arz etmektedir.

Tablo-1: Ana Kütle ve Araştırma Örnekleminin Temel Özellikleri

	Ana Kütle		Araştırma Örneklemi	
	%	N	%	N
AKADEMİK UNVAN				
Araştırma Görevlisi	%30,14	556	%31,5	138
Dr. Öğretim Üyesi	%30,84	569	%28,31	124
Doçent. Dr.	%17,72	327	%19,41	85
Prof. Dr.	%21,30	393	%20,78	91
Toplam	%100	1845	%100	438
CİNSİYET				
Erkek	%66,34	1224	%71,00	311
Kadın	%33,66	621	%29,00	127
Toplam	%100	1845	%100	438
ÇALIŞILAN KURUM				
Kamu Üniversitesi	%84,01	1550	%85,84	376
Vakıf Üniversitesi	%15,99	295	%14,16	62
Toplam	%100	1845	%100	438

Çalışmada yapının beklenen şekilde oluşup oluşmadığını görmek için faktör analizine başvurulmuş ve yapının geçerliliğini değerlendirmek için *Cronbach's alpha* katsayısına bakılmıştır. Daha sonra ortalamalar arasındaki farklılıkların demografik faktörlerle ilişkili olup olmadığını değerlendirmek üzere ortalamalar arasındaki farkların istatistiksel önemini incelemeye tek yönlü varyans analizine (one way anova) başvurulmuştur. Uygulama aşamasında STATA 14 paket programından yararlanılmıştır.

4.ARAŞTIRMANIN BULGULARI

4.1.İnsan Davranışa Dair Temel Kabuller

Devlet ve piyasa rolüne, piyasa çözümlerine ya da devlet müdahalesine ilişkin temel durum büyük oranda iktisadın yöntemine, varsayımına dair kabullerle, bireysel değer, felsefi ya da politik kabullerle ilişkili olabilmektedir. Bu kapsamda heterodoks iktisat görüşleri tarafından yerleşik iktisadın sıklıkla eleştirildiği temel nokta insan davranışlarına ilişkin kabuller ve varsayımlar olmuştur. İktisadi bir bireyin kendi faydasını maksimize etmek adına çoğu zaman çıkar amaçlı ve rasyonel hareket etmesi eleştirilen bir durum olmuştur (Çevik ve Umutlu, 2019).

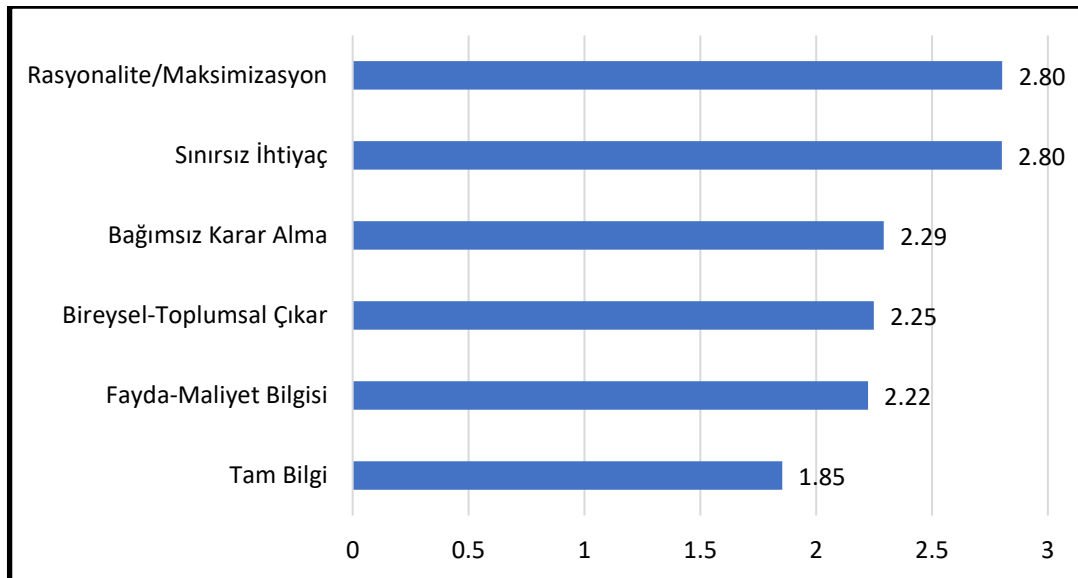
Bu kapsamda soru formunun bu kısmında katılımcılara yerleşik iktisadın insan davranışına ilişkin temel kabullerini içeren 6 önerme sunulmakla birlikte bu kabulleri ne kadar gerçekçi bulup bulmadıkları sorulmuştur. Ölçekler 1(hiç gerçekçiliği yok) ve 2/tamamen gerçekçi) şeklinde sınıflandırılmıştır. Tablo-2’de insan davranışına dair temel kabullerin soru formunda yer alan önermeleri sunulmaktadır.

Tablo-2: İnsan Davranışına Dair Temel Kabuller: Anket Soruları

Değişken Adı	Anket Soruları
Rasyonalite/Maksimizasyon	Bireyler iktisadi tercihlerinde rasyoneldir ve faydalarını maksimize etmeye odaklanırlar.
Bireysel/Toplumsal Çıkar	Bireysel çıkarların maksimizasyonu toplumsal çıkarları da maksimize eder.
Sınırsız İhtiyaç	İnsan ihtiyaçları sınırsızdır.
Tam Bilgi	Bireyler karar alma sürecinde çoğunlukla tam bilgiye sahiptir.
Bağımsız Karar Alma	Bireyler karar alma sürecinde birbirlerinden bağımsız hareket ederler.
Fayda-Maliyet Bilgisi	Bireyler tercihlerde bulunurken seçeneklerin fayda ve maliyetlerini tam olarak kavrayabilirler.

Bu kapsamda ankete katılan iktisatçıların insan davranışlarına dair temel kabullere verdikleri cevapların ortalamaları Şekil-1’de verilmiştir. Buna göre ankete katılan iktisatçıların *Rasyonalite/Maksimizasyon* ile *Sınırsız İhtiyaç* kabullerini diğer 4 kabulden ortalama olarak daha gerçekçi buldukları görülmektedir. İktisatçılar *Tam Bilgi* kabulünü ise diğer 5 kabulden ortalama olarak daha az gerçekçi bulmuşlardır.

Şekil-1: İnsan Davranışına Dair Temel Kabuller: Ortalamalar

İnsan davranışına dair temel varsayımlara ilişkin katılımcıların görüşlerinin faktörlenip faktörlenemeyeceğini değerlendirmek üzere faktör analizi (temel bileşenler yöntemi ile) yürütülmüş ve faktör analizi tek bir faktöre işaret etmiştir. *Cronbach's alpha* katsayısı 0,75

düzeyinde gerçekleşmiştir. Buna göre bu önermelerin tek bir faktörde ele alınması uygun bulunmuş ve cevapların ortalamaları alınmak suretiyle incelenmiştir.

Tablo-3’de akademik unvana göre bu temel kabullerin ortalamaları sunulmaktadır.

Tablo-3: Akademik Unvan ve İnsan Davranışına Dair Temel Kabuller: Ortalamalar

	Ortalama	St. Sapma	N
Araştırma Görevlisi	2.71	0.509	99
Dr. Araş. Görevlisi	2.62	0.595	39
Dr. Öğretim Üyesi	2.606	0.522	124
Doçent Dr.	2.6	0.551	85
Profesör Dr.	2.602	0.626	91
Toplam	2.629	0.554	438

Buna göre araştırma görevlisi unvanlı katılımcılar, diğerlerine göre bu kabulleri ortalama olarak daha fazla gerçekçi bulmaktadırlar. Doçent unvanlı katılımcıların diğerlerine göre insan davranışına dair bu temel kabulleri ortalama olarak daha az gerçekçi buldukları görülmektedir. Bu ortalama farklılıklarına rağmen uygulanan varyans analizi (ANOVA) ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya koymamıştır ($F(4, 433)=0.70, p:0.5952$).

Tablo-4 eğitim alınan ülkeye göre bu temel varsayımlarının ortalamalarını sunmaktadır.

Tablo-4: Eğitim Alınan Ülke Grubu ve İnsan Davranışına Dair Temel Kabuller: Ortalamalar

	Ortalama	St. Sapma	N
AB Üyesi	2.606	0.652	55
ABD	2.605	0.535	60
Diğer Ülke	2.510	0.622	16
Türkiye	2.644	0.536	305
Toplam	2.629	0.554	436

Anket formunda katılımcılara lisans, yüksek lisans, doktora ve doktora sonrası araştırmacı olarak hangi ülke eğitim kurumlarından eğitim aldığı sorulmuştur. Eğitim alınan ülkeler: AB üyesi ülkeler, ABD, diğer ülkeler ve Türkiye olarak sınıflanmıştır. Katılımcı eğitim aşamalarının herhangi birinde bu ülke gruplarından birinde eğitim aldı ise o kategori içinde değerlendirilmiştir. Eğitiminin en az bir aşamasını ABD veya AB üyesi ülkelere birinde almış olan katılımcıların bu kabulleri gerçekçi bulma derecesi yaklaşık olarak birbirine benzer görülmektedir. Eğitiminin tüm aşamasını Türkiye’de tamamlamış olan akademisyenlerin diğer akademisyenlere göre insan davranışına dair temel kabulleri ortalama olarak daha fazla gerçekçi buldukları gözlenmiştir. Ancak uygulanan varyans analizi (ANOVA) ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya koymamıştır ($F(3, 432)=0.39, p:0.7628$).

Tablo-5’de lisans alanındaki eğitimini iktisat alanında almış olan katılımcılarla lisans eğitimini iktisat alanı dışında bir alanda almış olan katılımcılar arasındaki insan davranışına dair temel kabullerin gerçekçiliğine ilişkin görüşleri sunulmaktadır.

Tablo-5: Lisans Eğitim Alanı ve İnsan Davranışına Dair Temel Kabuller: Ortalamalar

	Ortalama	St. Sapma	N
İktisat	2.648	0.558	343
Başka Bir Alan	2.565	0.536	94
Toplam	2.630	0.554	437

Tabloya göre lisans eğitimini iktisat alanında almış olan katılımcıların, lisans eğitimini iktisat alanında almamış olan katılımcılara göre insan davranışına dair temel kabulleri ortalama olarak daha fazla gerçekçi buldukları görülmektedir. Ancak uygulanan varyans analizi (ANOVA) ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya koymamıştır ($F(1, 435)=1.64, p:0.2010$).

Tablo-6 katılımcıların cinsiyetine göre ortalama farklılıklarını incelemektedir.

Tablo-6: Cinsiyet ve İnsan Davranışına Dair Temel Kabuller: Ortalamalar

	Ortalama	St. Sapma	N
Erkek	2.652	0.556	311
Kadın	2.573	0.547	127
Toplam	2.370	0.554	438

Bu kabulleri erkek iktisatçıların, kadın iktisatçılardan ortalama olarak daha fazla gerçekçi buldukları görülmektedir. Ancak uygulanan varyans analizi (ANOVA) ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya koymamıştır ($F(1, 436)=1.82, p:0.1778$).

Tablo-7 katılımcıların çalıştıkları kuruma göre ortalama farklılıklarını incelemektedir.

Tablo-7: Çalışılan Kurum ve İnsan Davranışına Dair Temel Kabuller: Ortalamalar

	Ortalama	St. Sapma	N
Kamu	2.652	0.539	376
Vakıf	2.486	0.620	62
Toplam	2.629	0.554	438

Bu kabulleri kamu üniversitelerinde görev alan iktisatçıların, vakıf üniversitelerinde görev alan iktisatçılara göre ortalama olarak daha fazla gerçekçi buldukları görülmektedir. Bu noktada uygulanan varyans analizi (ANOVA) ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya koymuştur ($F(1, 436)=4.84, p:0.0284$).

4.2.Kolektivist Liberteryen Eğilimler

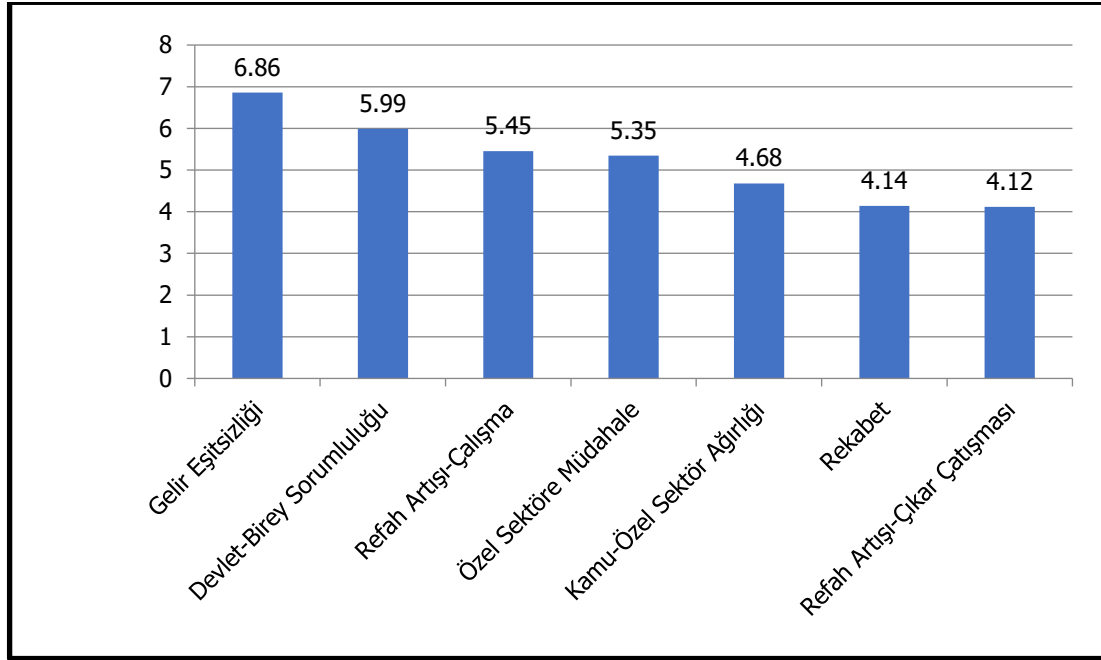
İktisatçıların devletin ya da piyasanın rolüne dair görüşleri kolektivist-liberteryen felsefi ya da normatif kabulleri ile de ilgili olması beklenebilir. Bu açıdan katılımcılara devletin ve piyasanın görece rolüne dair görüşlerini belirli ifadeler üzerinden 10’lu bir ölçek üzerinden (ölçeğin bir ucu (1) tam liberteryen kabule, diğer ucu (10) tam kolektivist kabule dair tercihi sunmaktadır) belirtmeleri istenmiştir. Tablo-8’de bu ifadeler uç değerlerde yer alan ifadeleri ile sunulmaktadır.

Tablo-8: Kolektivist-Liberteryen Eğilimler: Anket Soruları

Değişken İsimleri	Anket Soruları	
Gelir Eşitsizliği	(1) Bireysel çabaları özendirmek için gelir eşitsizliğine katlanmak gerekir.	(10) Gelirler daha eşit hale getirilmelidir.
Kamu-Özel Sektör Ağırlığı	(1) Ekonomide özel sektörün ağırlığının artması gerekir.	(10) Ekonomide kamunun ağırlığının artması gerekir.
Devlet-Birey Sorumluluğu	(1) Bireyler kendi geçimlerinden daha fazla sorumlu olmalıdır.	(10) Devlet tüm vatandaşlarının geçimlerini temin etmek için daha fazla sorumluluk almalıdır.
Rekabet	(1) Rekabet, üretkenliği ve yenilikçiliği artırır.	(10) Rekabetin fazlası toplumsal refahın azalmasına yol açar.
Refah Artışı-Çalışma	(1) Daha iyi bir hayat, çok çalışma ile sağlanabilir.	(10) Daha iyi bir hayat, çalışma dışındaki faktörlere daha çok bağlıdır.
Refah Artışı-Çıkar Çatışması	(1) Ekonomide, tüm bireylerin birbirinin refahını azaltmadan bireysel refahlarını artırmasına yetecek derecede kaynak vardır.	(10) Ekonomi sıfır toplam bir oyundur ve bireysel refah başkalarının refah azalışı pahasına elde edilebilir.
Özel Sektöre Müdahale	(1) Devlet firmalara (özel sektöre) daha fazla özgürlük alanı tanımalıdır.	(10) Devlet firmaları (özel sektörü) daha etkili bir şekilde kontrol etmelidir.

Şekil-2’de bireysel sorumluluk bakımından tartışmalı olarak görülebilecek bazı görüşlerin liberteryen eğilimde mi yoksa kolektivist eğilimde mi olması gerektiğine dair iktisatçıların 10 basamak ölçekli bir soruya verdikleri cevapların ortalamaları sunulmaktadır. Daha yüksek değerler söz konusu görüşlerin daha fazla kolektivist eğilimde olduğunu (veya daha az liberteryen eğilim) göstermektedir. Katılımcılar gelirlerin daha eşit hale getirilmesi gerektiği ya da gelir eşitsizliğine katlanmak gerektiği görüşüne diğer görüşlere göre ortalama olarak daha çok kolektivist (daha az liberteryen) eğilimdedirler. Katılımcılar refah artışının tüm bireylerin birbirinin refahını azaltmadan bireysel refahı artırıp artıramayacağı görüşüne diğer görüşlere göre ortalama olarak daha az kolektivist (daha fazla liberteryen) eğilimdedir.

Şekil-2: Kolektivist-Liberteryen Eğilimler: Ortalamalar

Bu yedi ilişkiye dair görüşler için faktör analizi (temel bileşenler yöntemi ile) refah artışı- çıkar çatışması görüşü dışarıda bırakılarak yürütülmüş ve faktör analizi 2 ayrı faktöre işaret etmiştir. İlk faktörde kamu-özel sektör ağırlığı, rekabet, refah artışı-çalışma ve özel sektöre müdahale görüşleri (*Cronbach's alpha* katsayısı 0,78) ve ikinci faktörde gelir eşitsizliği, devlet-birey sorumluluğu görüşleri (*Cronbach's alpha* katsayısı 0,64) yer almaktadır. Bu görüşler iki ayrı grupta ortalamaları alınarak incelenmiştir.

Tablo-9'da akademik unvana göre iki faktör grubu için ortalama değerleri sunmaktadır.

Tablo-9: Akademik Unvana Göre Kolektivist-Liberteryen Eğilimler: Ortalamalar

	Faktör 1			Faktör 2		
	Ortalama	St. Sapma	N	Ortalama	St. Sapma	N
Araştırma Görevlisi	5.143	1.910	99	6.777	2.27	99
Dr. Araş. Görevlisi	4.807	1.777	39	6.307	2.456	39
Dr. Öğretim Üyesi	4.717	1.980	124	6.544	2.026	124
Doçent Dr.	4.908	2.093	85	6.323	2.25	85
Profesör Dr.	4.972	2.072	91	6.054	2.278	91
Toplam	4.912	1.987	438	6.431	2.223	438

Buna göre ankete katılan katılımcılar ilk faktör grubunu, ikinci faktör grubuna göre ortalama olarak daha fazla liberteryen eğilimde (daha az kolektivist eğilimde) görmektedirler. İlk faktör grubu için, araştırma görevlisi unvanındaki katılımcılar diğerlerine göre ortalama olarak daha fazla kolektivist eğilimde iken, doktor öğretim üyesi unvanındaki katılımcılar diğerlerine göre ortalama olarak daha fazla liberteryen eğilimdedirler. Ancak burada uygulanan

varyans analizi (ANOVA) ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya koymamıştır ($F(4, 433)=0.68, p:0.6065$). İkinci faktör grubu için araştırma görevlisi unvanındaki katılımcılar diğerlerine göre ortalama olarak daha fazla kolektivist eğilimde iken, profesör unvanındaki katılımcılar diğerlerine göre ortalama olarak daha fazla liberteryen eğilimdedirler. Ancak burada uygulanan varyans analizi (ANOVA) ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya koymamıştır ($F(4, 433)=1.42, p:0.2268$).

Tablo-10'da eğitim alınan ülke grubuna göre iki faktör grubu için ortalama değerler sunulmaktadır.

Tablo-10: Eğitim Alınan Ülke Grubuna Göre Kolektivist-Liberteryen Eğilimler: Ortalamalar

	Faktör 1			Faktör 2		
	Ortalama	St. Sapma	N	Ortalama	St. Sapma	N
AB Üyesi	4.990	2.254	55	6.809	2.393	55
ABD	4.679	2.138	60	6.158	2.189	60
Diğer Ülke	5.937	2.180	16	6.156	2.314	16
Türkiye	4.890	1.893	305	6.414	2.191	305
Toplam	4.912	1.991	436	6.419	2.221	436

Anket formunda katılımcılara lisans, yüksek lisans, doktora ve doktora sonrası araştırmacı olarak hangi ülke eğitim kurumlarından eğitim aldığı sorulmuştur. Eğitim alınan ülkeler: AB üyesi ülkeler, ABD, diğer ülkeler ve Türkiye olarak sınıflanmıştır. Katılımcı eğitim aşamalarının herhangi birinde bu ülke gruplarından birinde eğitim aldı ise o kategori içinde değerlendirilmiştir. Buna göre ankete katılan katılımcılar ilk faktör grubunu, ikinci faktör grubuna göre ortalama olarak daha fazla liberteryen (daha az kolektivist) eğilimde görmektedirler. İlk faktör grubu için, diğer ülke eğitim kurumlarında eğitiminin en az bir aşamasını almış olan katılımcılar, diğerlerine göre ortalama olarak daha fazla kolektivist eğilimde iken, ABD eğitim kurumlarında eğitiminin en az bir aşamasını almış olan katılımcılar, diğerlerine göre ortalama olarak daha fazla liberteryen eğilimdedirler. Ancak burada uygulanan varyans analizi (ANOVA) ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya koymamıştır ($F(3, 432)=1.74, p:0.1589$). İkinci faktör grubu için AB üyesi eğitim kurumlarında eğitiminin en az bir aşamasını almış olan katılımcılar, diğerlerine göre ortalama olarak daha fazla kolektivist eğilimde iken, diğer ülke eğitim kurumlarında eğitiminin en az bir aşamasını almış olan katılımcılar, diğerlerine göre ortalama olarak daha fazla liberteryen eğilimdedirler. Ancak burada uygulanan varyans analizinde (ANOVA) ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya koymamıştır ($F(3, 432)=0.92, p:0.4334$).

Tablo-11'de lisans eğitimini iktisat alanında alan katılımcılar ile lisans eğitimini iktisat alanında almayan katılımcıların iki faktör grubu için ortalamaları sunulmaktadır.

Tablo-11: Lisans Eğitim Alanına Göre Kolektivist-Liberteryen Eğilimler: Ortalamalar

	Faktör 1			Faktör 2		
	Ortalama	St. Sapma	N	Ortalama	St. Sapma	N
İktisat	4.959	2.038	343	6.567	2.25	343
Başka Bir Alan	4.728	1.794	94	5.957	2.064	94
Toplam	4.910	1.989	437	6.435	2.223	437

Ankete katılan katılımcılar ilk faktör grubunu ikinci faktör grubuna göre ortalama olarak daha fazla liberteryen (daha az kolektivist) eğilimde görmektedirler. İlk faktör grubu için lisans eğitimini iktisat alanında alan katılımcılar, lisans eğitimini iktisat alanında almayanlara göre ortalama olarak daha fazla kolektivist eğilimdedirler. Ancak burada uygulanan varyans analizinde (ANOVA) ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya koymamıştır ($F(1, 435)=1.00, p:0.3187$). İkinci faktör grubu için lisans eğitimini iktisat alanında alan katılımcılar, lisans eğitimini iktisat alanında almayanlara göre ortalama olarak daha fazla kolektivist eğilimdedirler. Burada uygulanan varyans analizinde (ANOVA) ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya koymuştur ($F(1, 435)=5.60, p:0.0184$).

Tablo-12’de cinsiyet durumuna göre iki faktör grubu için ortalamaları sunmaktadır.

Tablo-12: Cinsiyete Göre Kolektivist-Liberteryen Eğilimler: Ortalamalar

	Faktör 1			Faktör 2		
	Ortalama	St. Sapma	N	Ortalama	St. Sapma	N
Erkek	4.790	2.005	311	6.3	2.256	311
Kadın	5.208	1.916	127	6.751	2.114	127
Toplam	4.912	1.987	438	6.431	2.223	438

Buna göre katılımcılar cinsiyet ayrımına göre incelendiğinde iktisatçıları ilk faktör grubunu ikinci faktör grubuna göre ortalama olarak daha fazla liberteryen (daha az kolektivist) eğilimde görmektedirler. İlk faktör grubu için erkek iktisatçıları, kadın iktisatçılara göre ortalama olarak daha fazla liberteryen (daha az kolektivist) eğilimdedirler. Burada uygulanan varyans analizinde (ANOVA) ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya koymuştur ($F(1, 436)=4.01, p:0.0458$). İkinci faktör grubu için erkek iktisatçıları, kadın iktisatçılara göre ortalama olarak daha fazla liberteryen (daha az kolektivist) eğilimdedirler. Ancak burada uygulanan varyans analizinde (ANOVA) ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya koymamıştır ($F(1, 436)=3.74, p:0.0538$).

Tablo-13’de katılımcıların çalıştığı kuruma göre iki faktör grubu için ortalamaları sunmaktadır.

Tablo-13: Çalışılan Kuruma Göre Kolektivist-Liberteryen Eğilimler: Ortalamalar

	Faktör 1			Faktör 2		
	Ortalama	St. Sapma	N	Ortalama	St. Sapma	N
Kamu	4.962	1.961	376	6.428	2.213	376
Vakıf	4.608	2.128	62	6.451	2.298	62
Toplam	4.912	1.987	438	6.431	2.223	438

Buna göre ankete katılan katılımcılar çalıştıkları kurumun yapısına göre (kamu-devlet) ilk faktör grubunu, ikinci faktör grubuna göre ortalama olarak daha fazla liberteryen (daha az kolektivist) eğilimde görmektedirler. İlk faktör grubu için kamu üniversitelerinde görev alan iktisatçılar, vakıf üniversitelerinde görev alan iktisatçılara göre ortalama olarak daha fazla kolektivist (daha az liberteryen) eğilimdedirler. Ancak burada uygulanan varyans analizinde (ANOVA) ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya koymamıştır ($F(1, 436)=1.68, p:0.1950$). İkinci faktör grubu için kamu üniversitelerinde görev alan iktisatçılar, vakıf üniversitelerinde görev alan iktisatçılara göre ortalama olarak daha fazla liberteryen (daha az kolektivist) eğilimdedirler. Ancak burada uygulanan varyans analizinde (ANOVA) ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya koymamıştır ($F(1, 436)=0.01, p:0.9388$).

5.SONUÇ

Çalışmanın temel amacı Türk iktisatçıların, iktisadın yöntem ve varsayımlarına, devlet ve piyasanın görece rolüne dair görüşlerini ve liberteryen-kollektivist eğilimlerini ve bu görüş ve eğilimlerde demografik özelliklere göre farkları incelemeyi amaçlamaktadır. İnsan davranışına dair temel kabullere bakıldığında rasyonalite/maksimizasyon ve sınırsız ihtiyaç varsayımlarının ortalama olarak diğer varsayımlardan daha gerçekçi bulunduğu görülmektedir. Tam bilgi varsayımı ise diğer kabullerden ortalama olarak daha az gerçekçi bulunmuştur. Varsayımların gerçekçiliğine dair önermeler üzerine yürütülen faktör analizi tek faktöre işaret etmiştir. Önermelere verilen cevapların ortalaması incelendiğinde, ortalama görüşlerde sadece çalışılan kuruma göre anlamlı farklar olduğu görülmüştür.

İktisatçıların devletin ve piyasanın rolüne ilişkin görüşlerindeki farklılık kolektivist-liberteryen eğilimleri ile de ilgili görülebilir. Soru formu bu eğilimleri ölçmek için bir dizi önerme de içermektedir. Buna göre, gelir eşitsizliğinin giderilmesi, devlet-birey sorumluluğunda devlete verilen ağırlık, özel sektöre müdahale açısından Türk iktisatçıların ortalama olarak görece daha kolektivist eğilime sahip oldukları görülmektedir. Ekonomide özel sektör ağırlığı, rekabetin erdemi, bireysel çıkarla toplumsal çıkarın çatışması bakımından ortalama olarak daha liberteryen eğilim sergiledikleri görülmüştür. Faktör analizi iki faktöre

işaret etmekte olup ilk faktör; kamu-özel sektör ağırlığı, rekabet, refah artışı-çalışma ve özel sektöre müdahale görüşleri, ikinci faktörde; gelir eşitsizliği, devlet-birey sorumluluğu görüşleri yer almıştır. Faktör analizinin işaret ettiği şekilde iki faktör olarak cevapların ortalaması alındığında, ortalamalarda lisans eğitim alanlarına göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Öte yandan ilk faktör için katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı bir görüş farklılığı olduğu görülmektedir.

6.KAYNAKÇA

Aktan, C. C. (1995). Klasik Liberalizm, Neo-Liberalizm ve Libertarianizm. *Amme İdaresi Dergisi*, 28(1), 2-32

Aktan, C. C. (2010). Monetarizm ve Rasyonel Beklentiler Teorisi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, Yıl: 2010, 2 (1), 168-187.

Alston, R. M., Kearl J. R., Vaughan M. V. (1992). Is There A Consensus Among Economists In The 1990s?, *American Economic Association: Papers And Proceedings*, 82(2): 203–9.

Aydemir, C., Güneş, H. H., (2006). Merkantilizmin Ortaya Çıkışı, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 15, ss. 136-158.

Block, W., Walker, M. A. (1988). Entropy In The Canadian Economics Profession: Sampling Consensus On The Major Issues. *Canadian Public Policy*, 14(2), 137-150.

Çevik, S. (2016). *Kamu Maliyesi* (1. Baskı). Konya: Palet Yayınları.

Çevik, S., Umutlu, H. (2019). Türk iktisatçılar arasında devletin ve piyasanın rolüne ilişkin görüşlerde uzlaşma ve uzlaşmazlıklar, *10. Uluslararası Siyasal İktisat Konferansı ICOPEC, Yayınlanmamış Konferans Bildirisi*.

Colander, D., Klamer, A. (1987). The Making Of An Economists. *Journal Of Economic Perspectives*, 1(2), 95-111.

Colander, D. (2005), The Making of an Economist Redux. *Journal of Economic Perspectives*, 19(1), 175–198.

Eren, E., Uysal, E. (2017). İktisatta Yeni Heterodoks Gelişmeler. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 134-151.

Erkan, B. (2016). Ana-Akım (Ortodoks-Neoklasik) İktisat Öğretisi Eleştirisi: Heterodoks Yaklaşım İhtiyacı. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*. 8 (14), 25-40

Frey, B. S., V. Ginsburgh, Pestieau, P., W.W. Pommerehne ve Schneider, F. (1983). Consensus, Dissension, And Ideology Among Economists In Various European Countries And In The United States. *In: European Economic Review* 23, 59–69.

Frey, B. S., Eichenberger, R. (1993). American and European Economics And Economists. *Journal Of Economic Perspectives* — Volume 7, Number 4 — Fall 1993 — Pages 185–193.

Fuchs, V. R., Alan B. K., James M. P. (1998). Economists' Views About Parameters, Values And Policies: Survey Results In Labor And Public Economics. *Journal Of Economic Literature*, 36(3) (Sep., 1998),1387-1425.

Fuller, D., Doris, G-S. (2014). Consensus Among Economists – An Update. *Journal Of Economic Education*, 45(2): 131-146.

Gordon, R., Gordon B. D. (2013).Views Among Economists: Professional Consensus Or Point-Counterpoint?. *American Economic Review, American Economic Association*, 103(3), 629-635.

Güngör, K. (2014). İktisadın Tarihine Kısa Bir Bakış ve Merkantilizmden Günümüze İktisadi Düşünceler, https://www.researchgate.net/profile/Kamil_Guengoer/publication/266607898_IKTISADIN_TARIHINE_KISA_BIR_BAKIS_VE_MERKANTILIZMDEN_GUNUMUZE_IKTISADI_DUSUNCELER/links/5699f54b08aea1476943f054.pdf, (Erişim tarihi: 22.12.2019)

May, A. M., Mary G. M., Whaples R. (2014). Are Disagreements Among Male And Female Economists Marginal At Best?: A Survey Of AEA Members and Their Views On Economics And Economic Policy. *Contemporary Economic Policy* 32(1): 111-132.

Ricketts, M., Shoesmith, E. (1992). British Economic Opinion: Positive Science Or Normative Judgment?. *American Economic Review, American Economic Association*, 82(2), 210-215, May

Stastny, D. (2010). Czech Economists On Economic Policy: A Survey. *Econ Journal Watch*, 7(3), September 2010,275-287.

Taşar, M. O. (2016). *İktisadi Doktrinler ve Tarihsel Gelişimi* (1. Baskı). Konya: Palet Yayınları

Tüleykan, H. (2010). Tarihsel Süreçte Ekonomide Devletin Yeri, Gelişimi ve Yeniden Yapılandırılması, *Bütçe Dünyası Dergisi, Sayı: 33, 2010 / 1, ss. 86-114*.

Whaples, R. (1995). Where Is There Consensus Among American Economic Historians? The Results Of A Survey On Forty Propositions. *The Journal Of Economic History. Cambridge University Press*, vol. 55(01), pages 139-154.

Whaples, R. (2006). Do Economists Agree on Anything? Yes!. *The Economist*, 3 (9): 1-6

Zafir, Ceren Zeynep (2009). Neoliberalizmin Minimal Devlet Yaklaşımına Bir Eleştiri.
Yönetim Bilimleri Dergisi 7 (2), 65-82.